

סיכום לבגרות תנ"ך ממ"ד בראשית פרק מג' חמש יחידות

ערך: דודי זינגר

פרק מב'

לה ויהי, הם מריקים שקיהם, והנה- איש צרור- כספו, בשקו; ויראו את-
צרות כספיהם, המה ואביהם-- ויראו. לו ויאמר אלהם יעקב אביהם, אתי
שפלתם: יוסף איננו, ושמעון איננו, ואת- בנימן תקחו, עלי היו
כלנה. לז ויאמר ראובן, אל- אביו לאמר, את- שני בני תמית, אם- לא אביאנו
אליך; תנה אתו על- ידי, ואני אשיבנו אליך. לח ויאמר, לא- ירד בני
עמכם: כי- אחיו מת והוא לבדו נשאר, וקראהו אסון בדרך אשר תלכו- בה,
והרדתם את- שיבתי ביגון, שאולה

הערה:

רש"י מפרש שחשדותיו וחששותיו של יעקב התגברו כשהוא רואה את הכסף בשקי
האחים, יעקב חשד שהאחים מכרו את שמעון והכסף הוא התשלום עבור מכירתו.

" לה ויהי, הם מריקים שקיהם, והנה- איש צרור- כספו, בשקו; ויראו את- צרות
כספיהם, המה ואביהם-- ויראו".

אתי שכלתם - מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו [את שמעון] כיוסף:

הערה:

יעקב דוחה את הצעתו של ראובן לתת לו ערבון (את שתי בניו), עבור לקיחת בנימין
למצרים, נעמוד על הסיבות לכך בהמשך.

פרק מ"ג

א וְהָרַעַב, כְּבִד בְּאֶרֶץ. ב וַיְהִי, כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל אֶת-הַשֶּׁבֶר, אֲשֶׁר הֵבִיאוּ,
מִמִּצְרַיִם; וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם, שׁוּבוּ שְׁבֵרוּ-לָנוּ מֵעֵט-אֶכֶל

הסבר:

הרעב בארץ כנען גובר והמזון שהביאו בני יעקב ממצרים נגמר, יעקב פונה לבנים ומבקשים מהם לחזור לקנות מזון ממצרים.

ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה, לֵאמֹר: הֲעַד הָעַד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא-תָרֹאוּ פָּנַי, בְּלִתִּי
אֲחִיכֶם אֲתֶכֶם. ד אִם-יִשָּׁדַךְ מִשְׁלַח אֶת-אֲחִינוּ, אֲתָנוּ--נִרְדָּה, וְנִשְׁבְּרָה לָךְ
אֶכֶל. ה וְאִם-אֵינְךָ מִשְׁלַח, לֹא נִרְד: כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֵלָינוּ, לֹא-תָרֹאוּ פָּנַי,
בְּלִתִּי, אֲחִיכֶם אֲתֶכֶם.

הסבר:

יהודה עונה ליעקב אביו שהם לא יכולים לרדת למצרים, כי שליט מצרים השביע אותם שלא יחזרו למצרים בלי בנימין, ורק אם תאפשר לבנימין לרדת איתנו למצרים נוכל לרדת, ובלי בנימין לא נוכל ללכת למצרים, כי השליט אמר לנו במפורש שלא להגיע בלי בנימין.

ו וַיֹּאמֶר, יִשְׂרָאֵל, לָמָּה הֲרַעַתֶם, לִי--לְהַגִּיד לְאִישׁ, הָעוֹד לָכֶם אֶח

הסבר:

יעקב (ישראל) שואל את יהודה בשביל מה ספרתם לשליט שיש לכם עוד אח?

ז. ויאמרו שאל שאל-הַאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹלְדֹתֵינוּ לֵאמֹר, הַעוֹד אַבְיָכֶם חַי הַיֵּשׁ לָכֶם אַח, וְנִגְדַּד-לוֹ, עַל-פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; הַיְדוּעַ נִדְעֵ--כִּי יֹאמֶר, הוֹרִידוּ אֶת-אַחֵיכֶם .

הסבר:

יהודה עונה לעקב שלא היה להם בררה, כי השליט שאל אותם במפורש, ולא יכולנו לדעת שהתשובה שנענה לו תוביל לכך שהוא ידרוש שנביא את האח למצרים.

ח ויאמר יהודה אל-ישראל אביו, שלחה הנער אתי--ונקומה ונלכה; ונחיה ולא נמות, גם-אנחנו גם-אתה גם-טפנו. ט אנכי, אערבנו--מידי, תבקשנו: אם-לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך, וחסאתי לך כל-הימים. י כי, לולא התמהמהנו--כי-עתה שבנו, זה פעמים

יהודה מבקש מיעקב שיאשר להם לקחת את בנימין למצרים, על מנת שנוכל להתקיים, כי אם לא נלך למצרים נמות ברעב, יהודה מוסיף לדבר ליעקב ונותן לו ערבון אישי לכך שבנימין יחזור, שאם הוא לא יחזור יעקב יראה ביהודה כאחראי באופן אישי לכך.

יהודה מזרז את יעקב ואומר לו שאם היה מאשר להם לקחת את בנימין הם יכלו כבר לחזור פעמיים ממצרים.

יא ויאמר אלהם ישראל אביהם, אם-כן אפוא זאת עשו--קחו מזמרת הארץ בכליכם, והורידו לאיש מנחה: מעט צרי, ומעט דבש, נכאת ולט, בטנים ושקדים. יב וכסף משנה, קחו בידכם; ואת-הכסף המושב בפי אמתחתים, תשיבו בידכם--אולי משגה, הוא. יג ואת-אחיכם, קחו; וקומו, שובו אל-האיש. יד ואל שדי, יתן לכם רחמים לפני האיש, ושלח לכם את-אחיכם אחר, ואת-בנימין; ואני, כאשר שכלתי שכלתי.

הסבר:

יעקב מאשר לאחים לקחת את בנימין והוא שולח אותם למצרים עם מנחה (מתנות) לשליט מצרים, בסוף דבריו מברך יעקב את הבנים שה' יהיה איתם.

שאלה:

כיצד מצליח יהודה לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין למצרים, בניגוד לראובן שלא הצליח?

תשובה:

ישנם שלושה הבדלים בין הצעתו של יהודה לזאת של ראובן:

א. נסיבות השעה:

ראובן פונה אל יעקב מיד כששבו ממצרים, והבית עוד היה מלא במזון שהובא ממצרים. יהודה פונה ליעקב לאחר זמן, כאשר נגמר האוכל והרעב כבד.

ב. דרכי השכנוע:

ראובן לא מנסה לשכנע, רק מקבל על עצמו עונש אם לא ישיב את בנימין. יהודה מנסה לשכנע את יעקב ואומר שהברירה היא בין מוות וודאי לכולם ברעב – סכנה מיידית או הסכמה להורדת בנימין למצרים – סכנה שיש בה סיכוי לצד הסיכון.

ג. הערבות להשבת בנימין בשלום:

ראובן נותן את שתי בניו כערבון, ובעצם מציע ליעקב להמית את נכדיו במקרה שבנימין לא יחזור, ובמקרה כזה לאחר ביצוע העונש תסתיים האחריות של ראובן. יהודה מתחייב בערבון אישי לשאת את העונש כל חייו- מחויבות נצחית

טו ויקחו האנשים את-המנחה הזאת, ומשנה-כסף לקחו בידם ואת-בנימן;
ויקמו וירדו מצרים, ויעמדו לפני יוסף

הסבר:

האחים לוקחים את המתנות והכסף שנתן להם יעקב להביא לשליט מצרים ואת בנימין וירדו למצרים לפגוש את יוסף.

טז וירא יוסף אתם, את-בנימין, ויאמר לאשר על-ביתו, הבא את-האנשים הביתה; וטבח טבח והכן, כי אתי יאכלו האנשים בצהרים. יז ויעש האיש, כאשר אמר יוסף; ויבא האיש את-האנשים, ביתה יוסף

הסבר:

יוסף רואה שהאחים הגיעו למצרים עם בנימין, והוא מצווה להביא אותם לביתו ולהכין להם ארוחה, וכך האיש שציווה יוסף עושה.

**יח ויִרְאוּ הָאֲנָשִׁים, כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף, וַיֹּאמְרוּ עַל-דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֶּׁבַּב
בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ בְּתַחֲלָה, אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים-- לְהַתְּגַלֵּל עָלֵינוּ וּלְהַתְּנַפֵּל עָלֵינוּ, וְלִקְחַת
אֶתְנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת-חַמְרֵינוּ**

הסבר:

כאשר האחים רואים שהביאו אותם לביתו של יוסף, הם התחילו לחשוש שיוסף עומד להאשים אותם על כך שגנבו את הכסף שמצאו בשק שלהם בדרך שחזרו ממצרים, הם היו בטוחים שהם עומדים להישאר במצרים כעבדים.

**יֵט וַיִּגָּשׁוּ, אֶל-הָאִישׁ, אֲשֶׁר, עַל-בֵּית יוֹסֵף; וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו, פֶּתַח
הַבַּיִת. כ. וַיֹּאמְרוּ, בִּי אֲדֹנָי; יֵרֵד יֵרְדְּנוּ בְּתַחֲלָה, לְשֹׁבֵר-אֶכֶל. כא וַיְהִי כִּי-בָאוּ
אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַנִּפְתַּח אֶת-אֲמַתְחַתֵּינוּ, וְהִנֵּה כֶּסֶף-אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחַתּוֹ, כִּסְפָנוּ
בְּמִשְׁקָלוֹ; וַנִּשֵּׁב אֹתוֹ, בְּיַדְנוּ. כב וְכֶסֶף אַחַר הוֹרְדְּנוּ בְּיַדְנוּ, לְשֹׁבֵר-אֶכֶל; לֹא יִדְעֵנוּ,
מִי-שָׁם כִּסְפָנוּ בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ**

הסבר:

האחים נגשו לאיש המצרי שהכניס אותם לבית יוסף, הם התחילו להסביר לו שהם לא גנבו את הכסף, והם מצאו את הכסף בשקים שלהם רק כאשר הם פתחו את השקים עם התבואה, ויש בידינו גם את הכסף שמצאנו וכסף נוסף שהבאנו, על מנת לקנות עוד מזון.

**כג וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם לְכֶם אֶל-תִּירְאוּ, אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לְכֶם מִטָּמוֹן
בְּאֲמַתְחַתֵּיכֶם-- כִּסְפָכֶם, בָּא אֵלַי; וַיּוֹצֵא אֶלֵהֶם, אֶת-שְׁמֵעוֹן.**

הסבר:

האיש המצרי מרגיע את האחים ואומר להם שאין להם מה לפחד, הכסף שמצאתם ניתן לכם על ידי האלוקים, אל תפחדו, ובאותו הזמן הוציאו את שמעון מבית הסוהר לפגישה עם האחים.

כד ויבא האיש את-הָאֲנָשִׁים, בֵּיתָה יוֹסֵף; וַיִּתֵּן-מֵיָם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם, וַיִּתֵּן
מִסְפּוֹא לְחַמְרֵיהֶם.

הסבר:

האיש המצרי הביא לאחים מים לרחוץ את הרגלים ותבואה עבור החומרים.

כה וַיְכִינוּ, אֶת-הַמִּנְחָה, עַד-בּוֹא יוֹסֵף, בְּצֹהֲרֵים: כִּי שָׁמְעוּ, כִּי-שָׁם יֵאָכְלוּ
לֶחֶם.

הסבר:

האחים הכינו את המתנה שהביאו לשליט מצרים, כאשר הם הבינו שהם נשארים
לסעוד עם השליט.

כו וַיָּבֵא יוֹסֵף הַבֵּיתָה, וַיְבִיאוּ לוֹ אֶת-הַמִּנְחָה אֲשֶׁר-בִּידָם הַבֵּיתָה; וַיִּשְׁתַּחֲווּ-לוֹ,
אֶרְצָה. כִּזּו וַיִּשְׁאַל לָהֶם, לְשָׁלוֹם, וַיֹּאמֶר הַשָּׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן, אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם--
הַעוֹדְנִי, חַי. כח וַיֹּאמְרוּ, שָׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאֲבִינִי--עוֹדְנִי חַי; וַיִּקְדּוּ, וַיִּשְׁתַּחֲווּ
(וַיִּשְׁתַּחֲווּ).

הסבר:

יוסף נכנס לביתו והאחים הביאו לו את המתנות, וישתחוו בפניו, יוסף שאל בשלום
האחים ובשלום אביהם, והאם הוא עוד חי, והאחים ענו שהם בסדר ואביהם עוד חי
ושוב השתחוו בפני השליט.

כט וַיִּשָּׂא עֵינָיו, וַיֵּרָא אֶת-בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן-אָמֹן, וַיֹּאמֶר הֲזֶה אַחִיכֶם הַקָּטָן,
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי; וַיֹּאמֶר, אֱלֹהִים יַחַדְךָ בְּנִי

הסבר:

יוסף מסתכל וראו את בנימין אחיו הצעיר, הוא שואל את האחים האם זה האח
הקטן שלהם? ויוסף ברך את בנימין שהאלוקים ישמור עליו.

ל וַיִּמְהַר יוֹסֵף, כִּי-נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל-אָחִיו, וַיִּבְקֹשׁ, לְבָפוֹת; וַיָּבֵא הַחֲדָרָה,
וַיִּבְדֹּךְ שָׁמָּה. לֹא וַיִּרְחֹץ פָּנָיו, וַיֵּצֵא; וַיִּתְאַפֵּק--וַיֹּאמֶר, שִׁימוּ לַחֵם. לֵב וַיִּשְׂימוּ
לוֹ לְבָדוֹ, וְלָהֶם לְבָדָם; וְלַמִּצְרִים הָאֲכָלִים אֹתוֹ, לְבָדָם--כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמִּצְרִים
לֶאֱכֹל אֶת-הָעֵבְרִים לַחֵם, כִּי-תוֹעֵבָה הוּא לַמִּצְרִים.

הסבר:

יוסף לא הצליח להתאפק הוא יצא מהחדר ופרץ בבכי, הוא רחץ את הפנים וחזר לחדר והזמין את האחים לאכול, יוסף אכל בנפרד מהאחים וכן המצרים שהיו בחדר.

לֹג וַיִּשְׁבוּ לְפָנָיו-- הַבָּכָר בְּבִכְרָתוֹ, וְהַצְעִיר כְּצַעֲרָתוֹ; וַיִּתְמָהוּ הָאֲנָשִׁים, אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ .

הסבר: (רשב"ם)

על דרך הפשט יוסף מושיב את אחיו על פי סדר הולדתם "הבכר בבכרתו והצעיר כצערתו". תמיהת האחים: "וַיִּתְמָהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" קשורה לכך שכולם נולדו בהפרשי גיל קלים ומנין לאדון המצרי (יוסף) הידע מי נולד לפני מי

וַיִּתְמָהוּ - שהרי כולם נולדו בשבע שנים, ואין להבחין איזה קודם לזה.

הסבר: (רש"י)

(לג) הבכור כבכורתו - מכה בגביע וקורא: ראובן, שמעון, לוי ויהודה ויששכר וזבולון, בני אִם אחת, הִסְבוּ כסדר הזה שהיא תולדותיכם, וכן כולם; כיון שהגיע לבנימן אמר: זה אין לו אִם ואני אין לי אִם, יֵשֶׁב לו אצלי.

הערה:

- הדברים מסתדרים עם המשך הסיפור בפרק הבא, שהאחים מוצאים את הגביע בדרך חיזרה לכנען בשק של בנימין, יוסף כמובן איננו צריך להשתמש בגביע הניחוש אבל האחים לא יבינו מנין האדון המצרי שלפניהם יודע מהו סדר הולדתם המדויק.
- על פי המדרש השתמש יוסף בגביע הניחוש, וכך יכלו האחים להתרשם מיוקרתו של גביע הניחוש. באופן הזה השתלשלות העניינים בפרק הבא, פרק מ"ד, מובנת יותר – "הלא זה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה אֲדֹנָי בּוֹ וְהוּא נֶחֱשׂ בּוֹ" (מ"ד, מ"ד).

לד וישא משאת מאת פניו, אֲלֵהֶם, ותרב משאת בנימן ממשאת כלם, חמש ידות; וישתו וישכרו, עמו.

הערה:

יוסף נותן לבנימין פי חמש יותר מתנות מאחיו.

ר"ע ספורנו:

ותרב משאת בנימין. לראות אם יקנאו בו:

לפי הספורנו יוסף בדק בדרך זו את יחסם לבנימין האם יחזרו על קנאתם בו על כתנת הפסים או שחזרו בהם מדרכם זו.